

מאמר י

עיקר נתינת התורה לישראל הוא בשביל האמונה והבטחון

אם היו שואלים כל אחד מאתנו מהו העיקר שבשבילו נתנה התורה לישראל, כל אחד היה עונה תשובה אחרת, אם זה מחמת אהבת השי"ת אותנו, ואם זה מחמת אבותינו הקדושים וכדו', אבל הגר"א שכל התורה היתה פרושה לנגד עיניו ישור והפוך והיה ידוע כחד בדרא בגאונותו העצומה, כתב בביאורו למשלי (פרק כב פסוק יט) וז"ל, שעיקר נתינתו התורה לישראל הוא כדי שישמו בטחונם בה' כמ"ש וישמו באלהים כסלם וגו' וכו' והוא לפי שעיקר הכל הוא הבטחון השלם והוא כלל כל המצוות וכו'. עכ"ל. ועוד כתב הגר"א (שם ל, ה) על הפסוק "כל אמרת וגו' מגן הוא לחוסים בו" וז"ל, וכן המצוות המה תרי"ג והם נכללין באחת וכו' והוא הבטחון. עכ"ל.

וכן מבואר כבר מדברי הרמב"ן (סוף פר' בא ד"ה ומן הניסים) שכתב שאין לאדם חלק בתורת משה עד שנאמין בכל דבריו ומקרינו שכולם ניסים אין בהם טבע ומנהגו של עולם. ע"כ. מבואר שבלא האמונה נחשב האדם כמי שעדיין לא 'התחיל' את התורה. כי יסוד התורה הוא האמונה בקב"ה.

וכבר כתב רבי אברהם בן הרמב"ם בספרו המחזיק לעובדי ה' (בטחון) וז"ל, הבטחון הוא אחת מהמדות התרומיות ואפילו יסוד מיסודי התורה, והוא שגור על לשון הכלל ונטוע בלב יחידי סגולה. ספרי נביאים מלאים אותו ופסוקי התורה מורים עליו. ע"כ.

וכיו"ב מבואר ברבינו יונה בביאורו למשלי (כב, יט) על הפסוק "להיות בה' מבטחך הודעתך היום אף אתה" וכתב וז"ל, כונתי בכל המוסרים אשר ערכת לך (בספר משלי) להגיע מהם אל הבטחון. ע"כ.

וכן כתב בספר כד הקמח (ערך אמונה) וז"ל, עיקר התורה והמצוה היא האמונה, כי מי שאין לו אמונה נוח לו שלא נברא. עכ"ל. וכ"כ עוד (שם בערך הבטחון) וז"ל, מאחר שאתה מתחבר באמונה נמצא שאין אתה מתבטל מן המעשה הטוב אפי' שעה אחת שהרי אתה

מקיים מצות האמונה שאתה כולל בה כל התורה כולה. וכמו שדרשו ז"ל בא חבקוק והעמידן על אחת שנא' (חבקוק ב) וצדיק באמונתו יחיה. עכ"ל. וכתב עוד שם (בערך הבטחון) וז"ל, ומפני שמדת הבטחון עיקר גדול מעיקרי התורה לכך מצינו שהתורה מיוסדת עליה ונקראת בטחון על שם מדת בטחון הוא שכתוב (משלי כא) עיר גבורים עלה חכם ויורד עוז מבטחה. עכ"ל.

וכן כתב בספר משנה שכיר (מועדים, פרקי אבות פ"א) להגאון רבי יששכר שלמה טייכטל זצ"ל הי"ד, וז"ל, ועיקר נתינת התורה לא היתה רק בשביל האמונה, כי בה תלוי כל קיום התורה והמצוות, דאם לא מאמין ח"ו, אז יתעצל בעבודת השם ובלימוד תורתו, באמרו, אם נעסוק בתורה ומצוות, מה נאכל וממה נתפרנס, 'אם אין אני לי לחזור אחר פרנסתי, מי לי מי יעשה בשבילי, וכדומה מטענות נכזבות אשר היצר הרע מטעה לב הפנוי מאמונה, אבל מי שמאמין בה, לבו נכון ובטוח שימצא די פרנסתו בכל עת שייצטרך אליה, והרבה שלוחים למקום להמציא מזון ליראיו. וכמו שהוכיח ירמיה הנביא את בני דורו למה אין עוסקים בתורה, ורצו להצדיק עצמם בטענה הנ"ל שאם יעסקו בתורה מהיכן יתפרנסו, והשיב להם ירמיה ראו את הצנצנת המן אשר בזה נתפרנסו אבותיכם במדבר ארבעים שנה על דרך נס [עי' תנחומא בשלח כא], בגלל כן אין טענתכם מספקת להצדיקכם, שעבור דאגת פרנסה אין להפריע מלימוד תורה, כי הקדוש ברוך הוא יוכל ליתן לכם פרנסתכם בדרך נס, כמו שעשה עם אבותיכם שכלכל אותם במדבר ארבעים שנה בנס, עיין רש"י בפרשת בשלח (טז, לב). עכ"ל.

ועפ"ז הוסיף במשנה שכיר לפרש דברי המדרש (תנחומא שם, כ), 'לא נתנה תורה אלא לאוכלי מן. וביאר וז"ל, הכוונה שכמו שם בהיותם במדבר לא היה אפשר ביד איש להכין ולפרנס עצמו, כי אפילו אם השאיר מיום אחד לחברו הבאיש, והיה מוכרח להיות עיניו תלויות אל מה שישליכו לו מן השמים עפ"י נס נפלא מאד, כמו כן לאלו נתנה התורה אשר הם בבחינת אוכלי מן, שיתנו כל מבטחם על הקדוש ברוך הוא שייזמין את הצריך להם, אף אם לא ישתדלו אחריהם, יתן להם הקדוש ברוך הוא גם עפ"י דרך נס והבן. עכ"ל.

וכן מובא בספר מאור ושמש (פר' יתרו ד"ה איתא במדרש) שהיה תלמידו של רבי אלימלך מליזענסק, שהביא בשם רבו לפרש על הפסוק "וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר אנכי ה' אלקיך" כו', פירוש שנכלל במילה 'אנכי' כל התורה כולה וכו', וכל התורה

כולה תלויה ב'אנכי', דהיינו אם אדם מאמין באלקותו ית"ש, ממילא בודאי מקיים התורה והמצוות כראוי. וע"ע מ"ש רבי אלימלך מליזענסק בספרו נעם אלימלך (ד"ה וידבר, או יאמר), וכן מ"ש רבי יחזקאל מקזמיר (תורת יחזקאל, תפלות ר"ה).

וכתב הרמב"ם בפ' המשניות (ברכות פ"ט סוף משנה ה) כי יקר בעיני ללמד עיקר מעיקרי הדת והאמונה יותר מכל אשר אלמדו. מבואר שהדבר הכי חשוב שהיה הרמב"ם ללמד אותו לנו הוא האמונה בה' ית"ש.

וכתב הרד"ק (ישעיה י, כ) וז"ל, אבל ראוי להשען על ה' צבאות כי לא יבקש מהאדם דבר אלא שישען בו באמת ויושיענו מכל צרותיו, ולפי שחזקיהו נשען על ה' הכה מלך אשור שהיה מכהו ונודע לכל כי ה' קדוש ישראל. עכ"ל.

אשר על כן מוטל עלינו לעסוק תדיר ולחיות אמונה ובטחון שהם עיקר כל התורה והמצוות. ובפרט בדור זה, דור עיקבתא דמשיחא, וכמ"ש במכות (כד.) בא חבקוק והעמידן על אחת שנאמר וצדיק באמונתו יחיה. והיינו שבדור האחרון, הדורות שלפני הגאולה, מי שיצליח להחזיק מעמד ולא ליפול מחבלי משיח הוא מי שיהיה לו אמונה ובטחון בה' ית"ש. [ומה שכתוב "וצדיק" באמונתו יחיה, אין הכוונה רק לצדיקים שרק הם יחיו, אלא הביאור הוא שמחמת אמונתו בה' נחשב צדיק לענין זה. וראה להלן במאמר יג. והובא גם בהקדמה לספרי נחלת יהודה ב"ק ב"מ ושבועות].